गाथिनो विश्वामित्रः।इन्द्रः। त्रिष्टुप्

मरुत्वाँ इन्द्र वृषभो रणाय पिबा सोममनुष्वधं मदाय।

आ सिञ्चस्व जठरे मध्व ऊर्मिं त्वं राजासि प्रदिवः सुतानाम्॥ ३.०४७.०१

इन्द्र- परमेश्वर। मरुत्वान्- प्राणसम्पन्नः। वृषभः- वर्षकः। अनुष्वधम्- आत्मधारणामनु। मदाय- तृप्तये। रणाय- रमणाय। सोमम्- रसम्। पिब- अनुभव। मध्वः ऊर्मिं- मधुरतरङ्गभूतं रसम्। जठरे- हृदये। सीदन् वनस्य जठरे पुनानः, भीमस्य वृष्णो जठरादभिश्वसो दिवे दिवे सहुरिः स्तन्नबाधित इत्यादिषु मन्त्रेषु जठरशब्दस्य मध्यभाग इति लक्षणया सारः स्वरूपं हृदयमिति वार्थः। हूयमानः- अस्माभिराहूतः। आ सिञ्चस्व- सर्वतः क्षारय। त्वम्। प्रदिवः सुतानाम्- चिदाकाशजरसानाम्। राजा- स्वामी। असि- भवसि ॥१॥

सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहा शूर विद्वान्।

जहि शत्रूँरप मृधो नुदस्वाथाभयं कृणुहि विश्वतो नः॥ ३.०४७.०२

सजोषाः- सहृदयः। इन्द्र- परमेश्वर। सगणः- स्वगणसहितः। मरुद्भिः- प्राणविशेषैः। वृत्रहा- आवरणबाधकः सन्। शूर- समर्थ। विद्वान्- ज्ञानी सन्। सोमम्- रसम्। पिब- अनुभव। शत्रून्- रिपून्। जहि- नाशय। मृधः- हिंसकान्। अप नुदस्व- बाधस्व। अथ- अनन्तरम्। विश्वतः- सर्वशत्रुभ्यः। नः- अस्मभ्यम्। अभयम्। कृणुहि- कुरु ॥२॥

उत ऋतुभिर्ऋतुपाः पाहि सोममिन्द्र देवेभिः सखिभिः सुतं नः।

याँ आभजो मरुतो ये त्वान्वहन्वृत्रमदधुस्तुभ्यमोजः॥ ३.०४७.०३

उत- अपि च। ऋतुभिः- कालावयवैः। ऋतुपाः- कालावयवपालकः सन्। इन्द्र- परमेश्वर। नः- अस्माभिः। सुतम्- निष्पन्नं रसम्। यान्। मरुतः- प्राणविशेषान्। आभजः- असेवथाः। ये। त्वा-

Dr. Rangani

भवन्तम्। अनु- अनुसृत्य। वृत्रम्- आवरणम्। अहन्- बाधितवन्तः। तुभ्यम्- ते। ओजः- बलम्। अदधुः- धृतवन्तस्तैः। सखिभिः- मित्रैः। देवेभिः- देवैः। पाहि- अनुभव ॥३॥

ये त्वाहिहत्ये मघवन्नवर्धन्ये शाम्बरे हरिवो ये गविष्टौ।

ये त्वा नूनमनुमदन्ति विप्राः पिबेन्द्र सोमं सगणो मरुद्भिः॥ ३.०४७.०४

ये। त्वाहिहत्ये- वृत्रनाशनाय। मघवन्- सम्पद्वन्। अवर्धयन्। हरिवः- हे प्राणयुक्त। ये। शाम्बरे- जडोपलक्षितमेघभेदनविषये। गविष्टौ- चिद्रश्मिविषयैषणासमये। अवर्धयन्। ये। त्वा- भवन्तम्। नूनम्- निश्चयेन। विप्राः- मेधाविनः। अनुमदन्ति- अनुतुष्यन्ति। इन्द्र- परमेश्वर। सगणः- गणसहितः। मरुद्भिः- तैः प्राणविशेषैः। सोमम्- रसम्। पिब- अनुभव ॥४॥

मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यं शासमिन्द्रम्।

विश्वासाहमवसे नूतनायोग्रं सहोदामिह तं हुवेम॥ ३.०४७.०५

मरुत्वन्तम्- प्राणवन्तम्। वृषभम्- वर्षकम्। वावृधानम्- वर्धमानम्। अकवारिम्- प्रभूतगतिम्। दिव्यम्। इन्द्रम्- परमेश्वरम्। शासम्- शासितारम्। विश्वसाहम्- सर्वसहम्। उग्रम्- उद्गूर्णम्। सहोदम्- सहनशक्तिदम्। नूतनाय- अभिनवाय। अवसे- पालनाय। इह- अत्र। तम्। हुवेम- आह्वयामः ॥५॥

Dr. Rangani